

Україна у фокусі

17 – 23 листопада

2014 року

ЗМІСТ

<i>I. Огляд політичних подій за тиждень.....</i>	<i>3</i>
<i>II. Аналітична довідка.....</i>	<i>5</i>
<i>РІЧНИЦЯ МАЙДАНУ.....</i>	<i>5</i>

I. Огляд політичних подій за тиждень

17
листопада

За минулу добу на Донбасі загинули 6 військових і поранено 9. Про це повідомив речник Інформаційного центру РНБО Андрій Лисенко. Як зазначили у штабі АТО, за минулу добу терористи влаштували тридцять дев'ять обстрілів, два штурми та одну засідку.

18
листопада

За вбивством мирних протестувальників Майдану стоїть Янукович і його син Олександр. Про це заявив радник глави МВС Антон Геращенко. Він також повідомив, що МВС відомі імена 16 осіб «Беркута», які причетні до стрілянини в мітингувальників 20 лютого в Києві, трьом оголошено про підозру.

Генеральний секретар НАТО Йенс Столтенберг під час засідання міністрів країн ЄС заявив, що з обох сторін кордону України зафіксовано концентрацію військ. За його словами, НАТО фіксує нарощування військ як всередині України, так і на російській стороні кордону. Як відомо, перед цим Генсек НАТО повідомив, що Росія продовжує надсилати війська і важке озброєння в Україну. В свою чергу, Постпред Росії при НАТО Олександр Грушко назвав цю інформацію фальшивкою та пропагандою.

19
листопада

Прес-секретар президента РФ Дмитро Пєсков заявив, що Росії потрібна гарантія того, що Україна не вступатиме в НАТО. Тим часом в самому Альянсі здивувалися вимозі РФ не приймати Україну в НАТО. Як зазначив глава інформбюро НАТО в Москві Роберт Пшель, Україна не є кандидатом на вступ до НАТО і, окрім того, рішення про вступ України в НАТО ухвалюватимуть лише члени НАТО, яким Росія не є.

Директор політичного департаменту МЗС України Олексій Макєєв повідомив, що між представниками НАТО та урядом України почалися консультації з визначення цілей співпраці Україна-НАТО на 2015 рік.

20
листопада

П'ять партій – «Народний фронт», «Блок Петра Порошенка», «Самопоміч», Радикальна партія Олега Ляшка та «Батьківщина», – що подолали 5-відсотковий бар'єр на дострокових парламентських виборах 26 жовтня, парафували проект коаліційної угоди.

21
листопада

Оприлюднено текст коаліційної угоди, яка зокрема передбачає, що до складу коаліції не можуть входити народні депутати, які голосували за диктаторські закони від 16 січня, а також фракція партії «Опозиційного блоку». Підписанти угоди відмовились від квотного принципу при формуванні уряду. Документ визначає курс України на вступ до НАТО, пріоритетність законопроектів, спрямованих на виконання вимог Угоди про асоціацію з ЄС, містить пункти щодо скасування депутатської та суддівської недоторканості, а також імпичменту президента. Серед ключових

положень – і судова реформа, зокрема, створення незалежного органу суддівського самоврядування.

Члени коаліції заявили, що беруть під контроль розслідування злочинів, скоєних під час Революції гідності, в тому числі розстрілів 18-21 лютого 2014 року, притягнення до відповідальності виконавців та замовників. Серед обов'язків коаліції значаться також: забезпечення обороноздатності України, відновлення економічного зростання, захист прав і свобод громадян, зокрема інтересів кримськотатарського народу, всіх громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території Криму і Севастополя, частин Луганської та Донецької областей, і звільнення цих територій.

Льотчиця Надія Савченко представлятиме Україну в Парламентській Асамблеї Ради Європи. Про це під час підписання коаліційної угоди заявила лідер Батьківщини Юлія Тимошенко. Вона подякувала підписантам, що підтримали пункт про звільнення всіх, хто сьогодні перебуває за ґратами в РФ й полоні, зокрема й Надії Савченко, яка стала народним депутатом, а також дали їй право від імені всього парламенту бути членом ПАРЄ.

Російська Федерація поновила артилерійські обстріли української території. Про це повідомив речник Інформаційного центру РНБО Андрій Лисенко. За його словами, минулої доби вперше з моменту укладення «мінських домовленостей» зафіксовано поновлення обстрілів української території з боку Російської Федерації.

Україна відзначила першу річницю Євромайдану як День гідності і свободи. Цього дня рік тому у центрі Києва розпочався Євромайдан, який із мирного протесту проти призупинення процесу підписання Угоди про асоціацію з ЄС переріс у народне повстання із численними людськими втратами. Українці вшанували пам'ять героїв Небесної сотні – учасників повстання, які загинули переважно від куль снайперів.

55% українців позитивно оцінюють події Майдану, вважаючи його або усвідомленою боротьбою громадян, що об'єдналися на захист своїх прав, або стихійним протестом населення. Водночас 31% назвали його «державним переворотом». Такі дані загальнонаціонального опитування, проведеного з 9 по 18 жовтня 2014 року, оприлюднив Фонд «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва».

Віце-президент США Джо Байден з офіційним візитом відвідав Україну. Разом з Президентом Петром Порошенком він обговорив питання безпеки, енергетики та допомоги Україні від Сполучених Штатів. Джо Байден закликав якнайшвидше сформувати уряд, провести реформи та знищити корупцію. Він запевнив, що США будуть на цьому шляху разом з Україною. На спільній прес-конференції Байден і Порошенко заявили, що найбільш прийнятним форматом переговорів з вирішення конфлікту із РФ залишається формат «мінської тристоронньої групи».

22
листопада

В Україні відзначили День пам'яті жертв Голодомору – 81-у річницю голодного лихоліття 1932-1933 років. Цьогорічне вшанування пам'яті жертв Голодомору присвячене добродійцям – тим людям, які в непростий час чинили добро, рятуючи від голоду співвітчизників у 1932-1933 рр. У всіх обласних центрах України на центральних площах пройшли жалобні заходи, загальнонаціональна хвилина мовчання та акція «Запали свічку пам'яті».

За минулу добу через держкордон України (пропускний прикордонний пункт «Ізварине») на територію України з Російської Федерації зайшло до 20 одиниць військової техніки, яка відправилась у напрямку Луганська. Про це заявили у прес-центрі АТО з посиланням на дані штабу.

II. Аналітична довідка

РІЧНИЦЯ МАЙДАНУ

21 листопада 2014 р. Україна відзначила першу річницю початку Євромайдану – протестів проти відмови від підписання Угоди про асоціацію з ЄС, які згодом переросли у тримісячне повстання проти режиму експрезидента Віктора Януковича. До цієї дати Фонд «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» провів загальнонаціональне й експертне опитування, аби з'ясувати, як сприймають Майдан у суспільстві зараз, яких цілей він досягнув, а яких – ні, та чи можливе повторення таких подій у майбутньому.

*Чим для українців був Майдан 2013-2014 рр.?
Що було досягнуто і чого не було досягнуто завдяки Майдану?*

Хиткий консенсус

Як свідчать результати загальнонаціонального опитування, через рік після початку подій на Майдані в українському суспільстві немає єдиної думки про його природу. 55% українців оцінюють події Майдану в позитивному ключі, вважаючи його або усвідомленою боротьбою громадян, що

об'єдналися на захист своїх прав, або стихійним протестом населення. Водночас 31% назвали його державним переворотом, організованим політичною опозицією самостійно або за підтримки Заходу. Примітно, однак, що у всіх макрорегіонах відносна більшість населення мають

позитивні конотації щодо Майдану: на Заході таких 88% порівняно з 8%, хто має протилежну думку, у Центрі 66% проти 18%, на Сході 44% проти 40%, на Півдні 42% проти 34%. Лише на Донбасі (у Донецькій і Луганській областях) Майдан і досі лишається для абсолютної більшості жителів (72%) державним переворотом.

Відмінності між регіонами є більш яскравими у контексті участі громадян у подіях Майдану. 11% громадян брали безпосередню участь у протестних акціях, ще 9% – опосередковану, постачаючи мітингувальникам продукти, речі чи гроші. Безперечно першість у цьому контексті має західний регіон, де загальна цифра сягнула 52,6%. Інші макрорегіони були позначені куди меншою активністю: від 16,7% у Центрі до 4% на Сході та 2% на Півдні. Такі результати вказують на

Досягнення й невдачі

Простий аналіз наслідків Майдану дає підстави говорити, що практично всі короткострокові вимоги протестуючих було виконано. На це вказали і учасники проведеного експертного опитування: єдиною невиконаною вимогою стало покарання винних у злочинах на Майдані та діячів епохи Януковича, причетних до корупційних оборудок. Серед значних позитивних досягнень Майдану можна передусім відзначити зміну політичного режиму та помітну демократизацію в різних сферах політичного життя, яка відбулася внаслідок цього. Оновлення політичної верхівки шляхом обрання нових президента й парламенту також варто зарахувати до досягнень Майдану. Очевидним позитивним наслідком

ключову роль українців із західних областей у подіях Майдану та зміні політичного режиму, яка відбулася внаслідок них.

Загалом такі результати дають підстави для стриманого оптимізму. Надто високий показник тих, хто вважає Майдан переворотом, міг би свідчити про поширеність відчуття особистої поразки внаслідок подій Майдану. Натомість навіть у традиційно опозиційних до нинішньої влади регіонах Сходу і Півдня немає критичної маси людей, які би мали підстави вимагати реваншу за зміну політичної верхівки держави. Водночас домінування таких настроїв на Донбасі свідчить про те, що українське керівництво потребує активної інформаційної політики в цих регіонах, зокрема й щодо роз'яснення природи Майдану.

подій Майдану стало й відновлення курсу України на європейську інтеграцію та підписання і ратифікація Угоди про асоціацію з ЄС у зв'язку з цим. Активізація громадянського життя і залучення неурядових експертів й активістів до процесу вироблення державних рішень також стало помітним явищем після завершення Майдану. Паростки реформування різних сфер суспільного життя – зокрема у сфері боротьби з корупцією, освіти, мас-медіа тощо – також можна зарахувати до досягнень Майдану.

З іншого боку, Майдан став тригером до масштабних негативних явищ, передусім спровокувавши військову агресію Росії, яка вилася в анексію Криму та утворення сепаратистських квазідержав на Донбасі. Водночас вважати Майдан

причиною російського вторгнення можна лише умовно: він радше спонукав російського президента Володимира Путіна вдатися до інших інструментів експансії на Україну, яка активно відбувалася протягом чотирьох років правління Януковича.

Поза тим, можна виокремити й цілком наочні очікування, які не справдилися внаслідок перемоги Майдану. Йдеться, передусім, про збереження багатьох характеристик попередньої політичної системи: призначення за критеріями особистої лояльності, декларативність процесу боротьби з корупцією, неререформованість ключових сфер управління державою, міцний взаємозв'язок політичних й економічних інтересів серед впливових політичних акторів. Окремо стоїть уже згадуване питання непритягнення до відповідальності винних у злочинах на Майдані, що суттєво підриває довіру населення до нового керівництва силових відомств і правоохоронної системи в цілому.

Назагал результати Майдану є строкатою сумішшю справджених і несправджених очікувань його учасників і громадян країни. Такий висновок вочевидь підводить до запитання, чи можливе повторення подій Майдану в майбутньому, зважаючи на кризову економічну ситуацію в країні та агресивну поведінку Москви стосовно Києва. Беручи до увагу всю складність прогнозування за нинішніх умов, можна, втім, припустити, що повторення Майдану як народного

повстання найближчим часом не буде. Як свідчать події Майдану 2004 р. і Майдану 2013–2014 рр., спонукати до подібних протестів може лише крайня нахабність і брутальна зневага влади до прав власних громадян, поєднана з великою часткою ірраціональності в її поведінці. Зважаючи на нинішнє скрутне становище України, навряд чи хтось із нинішніх керівників може дозволити собі таку розкіш.

З іншого боку, більш небезпечним є повторення траєкторії суспільного розчарування в нових обличчях і – як наслідок – новому політичному режимі після Помаранчевої революції 2004 р. Тоді втрата довіри до нових політичних еліт досить швидко переросла в послаблення запиту на демократію, що й стало однією з причин обрання Януковича на президентських виборах 2010 р. Майдан 2013–2014 рр., з одного боку, не такий вразливий до подібного розчарування, адже його учасники мали менше ілюзій щодо власних політичних лідерів. З іншого боку, відсутність очікуваних реформ цього разу може створити неприємне дежавю і завдати потужного удару по суспільній підтримці демократії. Ключове завдання влади в цьому контексті полягає в тому, аби продемонструвати, що демократичний режим здатен ефективно функціонувати і давати громадянам куди більше благ, ніж авторитарний.

Висновки

Таким чином, першу річницю Майдану українське суспільство зустріло з різними оцінками його природи. Водночас позитивні конотації переважають у більшості регіонів України, що дає змогу говорити про недостатньо міцний ґрунт для виникнення реваншистських настроїв серед громадян. Так само неоднозначними є досягнення й наслідки Майдану, хоча більшість із короткострокових вимог його учасників таки було виконано. За час, що минув з початку Майдану, український політичний режим став значно більш відкритим і ліберальним, однак це поки що не вилилося у докорінну зміну основних політичних практик. Забезпечення цих змін має стати основним завданням нової влади, якщо вона не бажає спричинити повторення подій після Помаранчевої революції 2004 р.

«Україна у фокусі» – щотижневий інформаційно-аналітичний бюлетень Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» (<http://dif.org.ua>).

Аналітики фонду «ДІ»:

Ірина Бекешкіна

Марія Золкіна

Олексій Сидорчук

Головний редактор випуску: Ірина Філіпчук
